

A VÖRÖS HADSEREG SZEMÉLYI ÁLLOMÁNYÁNAK VESZTESÉGEI AZ 1945. ÉVI BUDAI KITÖRÉSI KÍSÉRLET SORÁN

Budapest 1944–1945. évi ostromának lezárása volt az a „Kitörésként” elhíresült esemény, amelynek keretében a bekerített, reményvesztett, minden tartalékát felélő német (–magyar) védősereg megkísérelt kapituláció helyett áttörni a szovjetek által megszállt területeken a saját vonalakhoz.¹ A többek által is feldolgozott témakör² mindig is nagy érdeklődésre tartott számot, ez a kíváncsiság az idő múlásával pedig mintha még fokozódna is: erre utalnak a jelentős létszámú emlékezőt megmozgató, gyakran sajátos emlékezetpolitikai gondolatokat megfogalmazó civil kezdeményezések. Az orosz archív anyagok titkosítás alóli feloldása, majd közzététele az interneten új távlatokat nyitott meg a kutatások előtt. Ennek eredményeként született Ungváry Krisztián és e sorok szerzőjének közös munkája, melyben a „Kitörés” szovjet irattári anyagok alapján került elemzésre – jellemzően alakulattörténeti, hadműveleti és hadsereg-szervezési szempontból.³ A hivatkozott tanulmány jellemzően a „Pamjaty–Naroda”-adatbázis⁴ által nyújtott lehetőségeket aknázza ki, és célja volt egy átfogó, mégis összetett vizsgálat elvégzése az eseményben részt vevő alakulatok szintjén. Ez az adatbázis a személyi állomány veszteségeinek felmérésére azonban csak korlátozottan alkalmas. A probléma gyökere egyrészt abban keresendő, hogy a saját veszteségeket a vizsgált típusú forrásokban változó pontossággal vezették. A másik probléma – és ebben idővel bekövetkezhet kedvező fordulat –, hogy az akkor keletkezett összes forrás nem érhető el maradéktalanul a kutatók számára jelenleg sem (és ez nem csak az Internetes felületre vonatkozik; elképzelhető akár az is, hogy a mai napig akadnak titkosított vagy nem nyilvános dokumentumok a témához kapcsolódóan). Létezik viszont egy teljesen más jellegű adatbázis, ami alkalmazható a veszteségek igen pontos felmérésére – ezáltal pedig egy még pontosabb értékelés készítésére. Ez az úgynevezett OBD-Memorial⁵ – vagyis Obobscennij Bank Dannih-Memoriál, magyarul „Általánosított Adatbank”-nak lehetne fordítani ezt a 2007-ben, az Oroszországi Föderáció Védelmi Minisztériuma által létrehozott online-keresőt. Ennek az adatbázisnak a célja kifejezetten a személyi állomány veszteségeinek nyilvánosságra hozása és kereshetővé tétele az egyén szintjén, „halottak”, „sebesülésbe belehaltak”, illetve „eltűntek” kategóriákra⁶ lebontva. Jelen pillanatban a sebesültek, ám nem elhunytak keresése nem lehetséges a felületen. A több mint tíz éves adatbank a legutóbbi

¹ Ezúton is szeretnék köszönetet mondani Ungváry Krisztiánnak, akinek hasznos tanácsai és építő kritikái nélkül ez a tanulmány nem jöhetett volna létre.

² A teljesség igénye nélkül: *Gosztanyi* 1998.; *Ungváry* 1998.; *Számvéber* 1999.; *Markó* 2005.; *Ungváry* 2016.; *Mihályi – Tóth – Tulok* 2017.; *Számvéber* 2018.; *Dávid – Miklós* 2018.; *Nevenkin* 2019.; *Ungváry* 2019.

³ *Ungváry – Ványai* 2019.

⁴ <https://pamyat-naroda.ru/>

⁵ <https://obd-memorial.ru/html/>

⁶ Összefoglalóan ezeket „végleges veszteségeknek” nevezik. A veszteségi adatok nyilvántartása és pontos vezetése nemcsak a hadsereg szempontjából volt fontos, hanem az élet számos más területére is hatással volt: eltűnt, elesett, súlyosan sebesült, rokkant családtag után különböző szociális juttatások, kedvezmények és ellá-

időkben is rohamosan bővül: csak 2018-ban például 900 000 sebesülésbe belehalt személyről került fel új információ, valamint 18 millió feljegyzést is bevezettek az adatbázisba a szolgálati helyeket illetően. Az adatbázisban lehetőség van nemcsak névre és születési helyre, időre keresni, hanem például szolgálati helyre, az elesés időpontjára, sőt az első temetés helyszínére is – utóbbi kritériumok különösen fontosak jelen vizsgálat szempontjából. Az adatbázis mellesleg (bár jelen vizsgálat szempontjából ez nem lényeges) a szárazföldi haderőnem mellett tartalmazza a légiert, a honi légvédelmi csapatok, a haditengerészet veszteségeit is. Büntetőalakulatok veszteségei nem szerepelnek benne – azok alighanem a mai napig titkosak – pedig a kitörés elhárítása során vélhetően ilyen alakulatok is szenvedtek veszteségeket. Az analízis végén meghatározott szám ezért nem foglalhatja magába az ilyen alakulatok kötelékében elhunyt személyeket, a valóságban a veszteségek, ha nem is sokkal, de magasabbak lehetnek.

A veszteségi adatok jelentősége a hadtörténeti kutatásban

A történetírás velejárója, hogy legalább olyan fontos az a szempont, hogy „ki mondja”, mint az, hogy „mit mond”. Magyar példából is ismert probléma, hogy például a kitüntetési felterjesztések igen gyakran mértéktelen hadizsákmányról és elpusztított ellenséges erőkről számolnak be, miközben egyáltalán nem biztos, hogy az ezekben szereplő adatoknak közül volt a valósághoz. Hangsúlyozni kell: nem az a kérdés, hogy megérdemelten kaptak-e a kitüntetést a katonák, hanem az, hogy az általuk elterjesztett történetek mennyiben valóságosak. A történelem egy-egy szelete, tágabban értelmezve: a tudás mindig egy „szűrőn” keresztül jut el a befogadóhoz. Hiszen a történelmi mozzanatok (amelyeknek válogatási szempontja rengetegféle lehet) gyakran a források keletkezésének pillanatában is már inkább interpretációk,⁷ mint szilárd tények. Az ezekből összeálló narratíva pedig ily módon már csak egy valóság-értelmezés lehet, de közel sem a valóság papírra vetett leképezése. Amikor új megközelítésből vizsgálnak egy történelmi kérdéskört – ahogyan reményeim szerint most is történni fog –, akkor egy új narratívát is létrehozhatnak; ez pedig vagy egybevág az addigi narratívákkal, vagy elüt azoktól. Amennyiben a narratívák összeegyeztethetővé válnak, abban az esetben a történelem kutatása sikert ér el: a tény valamelyest visszanyeri objektív jellegét – profánabban fogalmazva: kiderül az „igazság”. Viszont ha konfliktus áll fenn a narratívák közt, az további kutatásokra sarkall, és csak később tud eldölni a vita egyik vagy másik fél javára. A jelen kutatás során vizsgált adatok egyrészt azért érdekesekek, mert bár teljesen új forrásokat használ fel az adatbázis-építés alapjául, bizonyos információk szórványosan ellenőrizhetőek máshol is (például a hadinaplókban, napi jelentésekben stb.) Másrészt a veszteségek értékelése kap-

tások jártak a rokonoknak (jellemzően az árván vagy félárván maradt gyermekeknek, illetve az özvegynek). Mivel a szűkös anyagi forrásokból gazdálkodó szovjet állam a minél alacsonyabb kifizetésekben volt érdekelt, ezeket a veszteségi adatokat nagyon komolyan ellenőrizték.

⁷ Általános tendenciának tekinthető (nem csak a második világháborúban), hogy az „ellenség” és a „saját csapatok” erejének értékelését mindig igyekeztek öngazólásra használni: ha minden a terv szerint haladt, az az ellenség inkompetenciáját, gyávaságát, míg a saját csapatok hősiességét, erejét, harci szellemét igazolta. Ha viszont nehézségek támadtak, akkor hirtelen az ellenség szívósan védekező, jól felkészült, vagy akár túlerőben lévő félként jelent meg, szemben a körülmények áldozatává váló saját csapatokkal. Az árnyalt, átmenetekben gondolkodó, számos körülményt figyelembe vevő helyzetértékelés az esetek túlnyomó többségében az utókor feladata lesz.

csán az egész „Kitörés” mint hadművelet is értékelhetővé válik statisztikai szempontok alapján – erre korábban csak becslések álltak rendelkezésre. A veszteségi adatok ugyanis elengedhetetlenek egy hadművelet értékeléséhez. Mindez az orosz OBD-adatbázis segítségével ma már egészen hadosztály-, illetve ezredszintig és napra pontosan kutatható. Ebből az is következik, hogy egy-egy falu vagy magaslat elfoglalásának vagy elvesztésének történetéhez is releváns adatok nyerhetők. A kutató ettől kezdve nem lesz ráutalva egyoldalú és sokszor évekkel az események után készült visszaemlékezésekre vagy az eseményeket érthető okokból szépiteni kívánó hadinaplókra, hanem az adatokat összevetheti azzal, amit a szovjet hadsereg hivatalos veszteséggként könyvelt el. Mindez egyúttal kiváló alkalom lehet arra is, hogy ellenőrizni tudjuk a német–magyar jelentések és a korabeli dokumentumok valóságtartalmát.

A budapesti kitörési kísérlet szovjet áldozatai

Mivel a kereső célja nem a magyar hadtörténeti kutatások támogatása és megkönnyítése, ezért csak sajátos módszer alkalmazásával kapunk megbízható eredményt. Az alábbiakban az adatok legpontosabb kinyerésére kidolgozott és használt módszertan kerül bemutatásra, utána pedig az ez alapján készített táblázatok következnek.

Az adott alakulat tárgynapon, de máshol (például romániai, vagy kelet-magyarországi hadikórházban) elhunyt, vagy akár máshol halálra ítélt és kivégzett tagja (a konkrét személy már korábban le lett tartóztatva) kiszűrésre került. A kétszer szereplő személyek (elírás miatt jellemző hiba) szintén ki lettek válogatva. Abban az esetben, ha valakit két napra is jelentettek, csak a korábbi napon lett figyelembe véve. Ha valaki túlságosan széles időintervallumban tűnt el, nem lett beleszámolva a veszteségekbe a túl nagy megbízhatatlanság miatt. Az adatbázis abban az esetben nem tér ki részletekre, ha a halál oka „sebesüléseibe belehalt”. Amennyiben ez – vagy bármilyen más – halálozási ok Budához (később a kitörés irányához) köthető első temetési hellyel párosult, a tárgynaphoz lett számolva (bár a sebesülés napja nem ismert). Előfordul, hogy első temetési helyeként csak „Budapest” van megadva (konkretizálás nélkül); természetesen ezek a személyek is a kitörés szovjet áldozatai közé lettek számolva, ha a többi kritérium (időpont, szolgálati hely) valószínűsíti a kitörés elhárításában való részvételt. A fentiek kapcsán fontos megjegyezni, hogy a Vörös Hadsereg gyakorlatára az volt jellemző, hogy a halottaikat elsődlegesen ott (néhány száz méteres körzetben) temették el, ahol elesetek. Budán ez jellemzően utca-, sőt háztömb-szinten is visszakövethető, hiszen adott személyek elsődleges temetési helyei oda mutatnak, ahol alakulataik is harcoltak.⁸ A (távolabbi) szovjet hősi temetőkbe és parcellákba átemetés jellemzően a háború után több-kevesebb idő elteltével valósult meg, de a vizsgált esetben semmi esetre sem azonnal kerültek távolabb a holttestek – illetve ha később sem történt exhumálás, akkor a háború hevében rögtönzött tömegsírt neveztek ki később hősi temetőnek. Ezért az elsődleges temetés helye valamennyi esetben az elesés helyének is lett értelmezve, amit alátámaszt a halál oka („megölték”, „elhunyt” stb.) a halál időpontjával együtt, illetve az adott alakulat ismert bevetési területe a halál időpontjában. Ennek megfelelően adott egység kitöréssel összeegyeztethető irányban történt veszteségei (például: Üröm, Budakeszi stb.) bele lettek számolva a végső számokba, de

⁸ Ungváry – Ványai 2019. 6–9. o. Hadrend táblázatok.

az össze nem egyeztethetőek (például Dunaharaszti, Pesterzsébet) nem. A szolgálati hely keresése jellemzően csak hadosztály-szinten hozott eredményt. Bár szórványosan előfordult, hogy az ezred is jelölve volt, illetve, hogy csak az ezred volt jelölve – ez valamennyi érintett ezred kapcsán ellenőrizve lett. Alighanem ezen a téren később még várható az adatbázis finomhangolása.⁹ A hadtesttörzsnél csak akkor lett figyelembe véve az adott személy, ha alacsonyabb szinten sehol nem volt listázva (jellemzően hadosztályszinten). Alakulat-rövidítésekre többféleképpen is történt keresés, hogy mindenképpen meg lehessen találni az adott napi összes személyt. A variációs keresés nélkül szignifikánsan alá lett volna becslve például az 5. gárda áttörő tüzérhadosztály, vagy a 7. áttörő tüzérhadosztály vesztesége. A „gárda” kitétel ugyanis sokszor nem lett kiírva, vagy nem szabályos rövidítést használtak. Ebben az esetben csak az alakulat hadrendi száma jelentett fogódzót. Az OBD alapértelmezett dokumentumtípusaiban történt a keresés; ennek oka, hogy bár így többször előfordultak duplikációk – amiket ki kellett szűrni –, ugyanakkor így lehetett a leghatékonyabban megtalálni az összes releváns elhunytat, eltűntet. Ellenőrzésképpen természetesen különböző dokumentumtípusokra, illetve ezek különböző kombinációira is történt szűrés, de az általános tapasztalat szerint így előfordultak kimaradó személyek.

Természetesen a fenti, összetett, valamennyi szempontra egyszerre kiterjedő elemzés feltételezi, hogy minden egyes személyt egyesével kellett megvizsgálni, és az említett kritériumok szerint eldönteni, hogy egyrészt szerepelt-e már korábban valahol, másrészt indokolt-e felvétele a kitörés kapcsán elszenvedett szovjet veszteségek adatbázisába.

A módszertani áttekintő során ismertetett, kiküszöbölt problematikus pontokra a következő példa szemléletes módon világít rá. A 37. lövészhadtest törzsének veszteségei 1945. február 12-én. (ábécé-rendbe rendezve a szerző által). Figyeljük meg a kereső által listázott,¹⁰ többször előforduló duplikációkat! (A kritérium ez esetben kizárólag a név, minden más adat törölve lett az átláthatóság kedvéért.)

Alijev, Baba
Vorobjov, Nyikolaj Tyimofejevics
Vorobjov, Nyikolaj Tyimofejevics
Geraszimenko, Mihail Szemjonovics
Jegorov, Alekszej Gavrilovics¹¹
Jegorov, Alekszej Gavrilovics
Krasznyikov, Gavrijil Szergejevics
Morozov, Nyikolaj Mihajlovics

⁹ Természetesen a hadosztály-közvetlen ezredek, zászlóalj stb. saját néven vannak feltüntetve.

¹⁰ Az alkalmazott keresési paraméterek: 1945. február 12-én bekövetkezett halál, utolsó szolgálati hely: „37. hadtest” (pontos idézet), majd az összes eredményt egyesével végignévezve Budához köthető elsődleges temetési helyszínekkel rendelkező személyek kiválogatása. Elsődleges temetési helyre nem érdemes közvetlenül keresni, mert rengeteg elírás, pontatlanság, sőt helytelen átírás jellemzi a magyar nevek oroszra átültetését. Erre a problémára a teljes vizsgálat alatt tekintettel kellett lenni, és ennek megfelelően a személyeket egyesével elemezni.

¹¹ Ez a személy a 297. lövészadosztálynál is listázva van, így nem lett figyelembe véve a 37. hadtest törzsénél.

Oresnyikov, Mihail Kuzmics
Prisztanszkov, Alekszandr Ippatovics
Szergyuk, Filipp Kornyejevics
Sztacenko, Mihail Mihajlovics
Sztacenko, Mihail Mihajlovics
Tyimaseva, Marija Alekszandrovna
Thoruk, Pjotr Minyjejevics
Fjodorenko, Ivan Pavlovics
Csubejko, Szerafim Jakovlevics

A fenti módon csak 13 személy az érvényes veszteség, ez a szám is került a táblázat vonatkozó mezőjébe.

A következő példa Artyusa Sakirovics Danyiljan esete. A halálakor, 1945. február 12-én 28 éves „zászlós”¹² a 462. önálló aknavető ezredben szolgált. Róla a következő adatok érhetőek el:

Фамилия: Данильян
Имя: Артюша
Отчество: Шакирович
Дата рождения/Возраст: __.__.1917
Место рождения: Армянская ССР, Красносельский р-н, с. Старый Башкент
Дата и место призыва: __.__.1943, Дилижанский РВК, Армянская ССР, Дилижанский р-н
Последнее место службы: 46 А 462 А мин. полк
Воинское звание: старшина
Причина выбытия: убит
Дата выбытия: 12.02.1945
Первичное место захоронения: Венгрия, г. Будапешт, перекресток дорог ул. Хоградн, Джано, Иштенегди
Название источника донесения: ЦАМО
Номер фонда источника информации: 58
Номер описи источника информации: 18003
Номер дела источника информации: 335

Az alapvető személyes adatok mellett rendkívül érdekes az elsődleges temetés helye, mert rávilágít a magyar földrajzi nevek oroszba ültetésének problematikájára: „Elsődleges temetés helye: Magyarország, Budapest város, HOGRADN, DZSANO, ISTYENYEGDI utcák kereszteződése”. Ezek a „Nógrádi”, a „Diana”, illetve az „Istenhegyi” utcákat jelölik. Ennél fogva, ha a 462. aknavető ezred veszteségeit csak a pontos magyar átírás

¹² Pontos rendfokozata a „sztarsina”, ami csak részben feleltethető meg a zászlós rendfokozatnak.

szerint keresnénk, nevezett személyt (és társait) nem találánk meg. A zászlós példáján keresztül egyben megerősíthető, miért tekinthető az elsődleges temetés helye egyben az elesés helyének is. A 462. aknavetős ezred ugyanis ezekben a napokban éppen a Diana utca és az Istenhegyi út környékén harcolt a kitörők kisebb-nagyobb csoportjaival.¹³

Az OBD igen jól ellenőrizhetőnek tekinthető a veszteségeket illetően, mert az egyes digitalizált profilok alatt az archív források mellékelve vannak, ezek pedig többnyire korabeli listák. A listákon látszik a többi elesett neve és más adata is, így pedig ellenőrizhetjük, hogy adott napon, azonos alakulattól esetleg szükséges-e további személyek számba vétele. Az adatbázis egyébként nagyon pontos, így elegendő a kereső használata, jellemzően nincs szükség ilyen mértékű „túlbiztosításra”.

A 462. önálló aknavetős ezred veszteségei az 1945. február 9. és 1945. február 19. közötti időszakban. Az eredeti méretben jól olvasható dokumentum szerint 12-én 4 halott veszteséget szenvedett az egység. (Kiemelve az Artyusa Sakirovics Danyiljanra vonatkozó sor.)

ИМЕННОЙ СПИСОК										
близкозватных потерь личного состава <i>462. Артыуской артиллерийской бригады - Воеводского полка</i>										
за период с <i>9. февраля</i> по <i>19. февраля</i> 1945 г.										
№ п/п	Фамилия, имя и отчество	Воинское звание	Должность и специальность	Партизанская звания	Год рождения	Какой местности уроженец	Какой РВК приписан и какой общ. с какого года в границах	Когда и по какой причине выбыл	Где похоронен	Ближайшие родственники (наименование, фамилия, имя и отчество)
1.	<i>Фамилия Артыуская Александр</i>	<i>Старшина</i>	<i>Наводчик полка №1 артиллерийский</i>	<i>нет</i>	<i>1917</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Убит 12.02.1945</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>
2.	<i>Куваловский Александр</i>	<i>Сержант</i>	<i>Наводчик полка №1 артиллерийский</i>	<i>нет</i>	<i>1918</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Убит 12.02.1945</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>
3.	<i>Селецкий Александр</i>	<i>Сержант</i>	<i>Наводчик полка №1 артиллерийский</i>	<i>нет</i>	<i>1918</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Убит 12.02.1945</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>
4.	<i>Селецкий Иван</i>	<i>Сержант</i>	<i>Наводчик полка №1 артиллерийский</i>	<i>нет</i>	<i>1918</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Убит 12.02.1945</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>
5.	<i>Селецкий Александр</i>	<i>Сержант</i>	<i>Наводчик полка №1 артиллерийский</i>	<i>нет</i>	<i>1918</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Убит 12.02.1945</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>
			<i>Наводчик 462 Артыуской артиллерийской бригады - Воеводского полка</i>	<i>нет</i>	<i>1918</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Убит 12.02.1945</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>	<i>Артыуская обл. Воеводский р-н с. Селецкое</i>

Az alábbi táblázatok alapja a már hivatkozott Ungváry–Ványai-tanulmány hadrendje,¹⁴ némiképpen átalakítva, és ahol lehetséges volt (az OBD adatbázis információi alapján), tovább pontosítva.

¹³ Ungváry – Ványai 2019. 17. o.

¹⁴ Ungváry – Ványai 2019. 6–9. o.

Lövészerők és hadosztály-közvetlen tüzérség veszteségei Budán (1945. 02. 11. – 1945. 02. 15.) – halottak, sebesülésbe belehaltak és eltűntek						
<i>Alakulat/nap</i>	<i>02. 11.¹⁵</i>	<i>02. 12.</i>	<i>02. 13.</i>	<i>02. 14.</i>	<i>02.15.</i>	<i>Összesen</i>
18. gárda-lövészhadtest törzs	0	0	0	0	0	0
75. hadtest törzs	0	0	1	0	0	1
109. gárda lövészadosztály	8	16	1	0	1	18
180. lövészadosztály	14	23	8	1	1	33
37. hadtest törzs	0	13 ¹⁶	0	0	0 ¹⁷	13
297. lövészadosztály	21	14	5	6	0	25
25. gárda lövészadosztály	21	35	11	0	2	48
316. lövészadosztály	8	2	4	2	1	9
83. tengerészgyalogos dandár	15	3	0	0	0	3
108. gárda lövészadosztály	4	16	33	2	4	55
320. lövészadosztály	13	10	6	2	4	22
317. lövészadosztály	12	7	4	2	3	16
337. lövészadosztály	1	13	2	2	1	18
336. NKVD ezred	2	8	0	1	0	9
134. NKVD ezred	2	4	1	0	0	5
<i>Összesen:</i>	<i>121</i>	<i>164</i>	<i>76</i>	<i>18</i>	<i>17</i>	275

A Budát ostromló erők közvetlen alakulatainak veszteségei (1945. 02. 11. – 1945. 02. 15.) – halottak, sebesülésbe belehaltak és eltűntek						
<i>Alakulat/nap</i>	<i>02. 11.¹⁸</i>	<i>02. 12.</i>	<i>02. 13.</i>	<i>02. 14.</i>	<i>02. 15.</i>	<i>Összesen</i>
16. áttörő tüzérhadosztály ¹⁹	0	19	7	0	1	27
5. gárda áttörő tüzérhadosztály	5	11	1	3	3	18

¹⁵ Február 11-e veszteségei nem lettek beleszámolva a végső eredményekbe, mert nem köthetők a kitéréshez. 11-e veszteségeinek szerepeltetése mindössze viszonyítási alapként szolgál.

¹⁶ Jellemzően híradósok: „492 obsz 37 szk” – vagyis a 37. hadtest 492. önálló-híradós zászlóalja.

¹⁷ 15-én jelentettek még egyszer pár embert a 12-i veszteségek közül! E személyek másodjára ezért figyelmen kívül lettek hagyva.

¹⁸ Február 11-e veszteségei nem lettek beleszámolva a végső eredményekbe, mert semennyire sem köthetők a kitéréshez. 11-e veszteségeinek szerepeltetése mindössze viszonyítási alapként szolgál!

¹⁹ A tüzérhadosztálynál alacsonyabb szintű egység (e sorok írásának idején) szinte sosincs bejegyezve az adatbázisba, ezért nincs jobban szétbontva a listában (illetve ha be is van, a tüzérhadosztály alá – tehát elegendő a tüzérhadosztályra keresni). Teljes listát lásd: *Ungváry – Ványai* 2019. 6–9. o.

<i>Alakulat/nap</i>	<i>02. 11.</i>	<i>02. 12.</i>	<i>02. 13.</i>	<i>02. 14.</i>	<i>02. 15.</i>	<i>Összesen</i>
7. áttörő tüzérhadosztály	1	25 ²⁰	3	25 ²¹	0	28
12. rohamutász dandár	1	15	2	0	0	17
14. rohamutász dandár	4	3	2	0	0	5
5. hegyi rohamutász dandár	n. a	n. a.	n. a	n. a	n. a	n. a
1. utász-ponton dandár	0	0	1	0	0	1
48. gárda aknavető ezred	0	5	0	0	0	5
462. aknavető ezred	0	4	0	0	0	4
51. aknavető dandár ²²	0	0	0	0	0	0
38. légvédelmi tüzérhadosztály	3	2	0	0	0	2
22. páncéltörő tüzérdandár	0	1	0	0	0	1
51. utászdandár	0	5	1	0	0	6
264. páncéltörő tüzérezred	1	7	4	2	1	14
<i>Összesen:</i>	<i>15</i>	<i>97</i>	<i>21</i>	<i>5</i>	<i>5</i>	128

A 2. Ukrán Front kitörés sávjában levő fő erőinek veszteségei (1945. 02. 11. – 1945. 02. 15.) – halottak, sebesülésbe belehaltak és eltűntek						
<i>Alakulat/nap</i>	<i>02. 11.²³</i>	<i>02. 12.</i>	<i>02. 13.</i>	<i>02. 14.</i>	<i>02. 15.</i>	<i>Összesen</i>
4. gárda gépesített dandár	0	0	0	6	3	9
23. lövészhadtest törzs	0	0	0	0	1	1
49. gárda-lövészadosztály	4	3	1	25	12	41
9. légvédelmi tüzérhadosztály	0	0	0	2	0	2
12. hadseregeközvetlen páncéltörőágyús dandár	0	0	0	0	2	2
11. gárda lovashadosztály	0	0	4	8	2	14
37. gárda harcokcsizó dandár	0	0	0	4	0	4
6. gárda gépesített dandár	0	0	0	2		3
19. lövészadosztály két ezrede	1	0	10	10	14	24

²⁰ A halottak között van Nyikolaj Fjodorovics Lupakov ezredes is, a 105. nagy hatóerejű tarackos tüzérdandár parancsnoka. Az ezredest az adatbázisban elérhető információk szerint Ogyesszában ölték meg ezen a napon, holott például egységének hadinaplójából is tudható, hogy Budapesten, utcai harcokban a kitörőkkel vesztette életét (*Ungváry – Ványai 2019. 16. o.*) A nyilvánvaló hiba minden bizonnyal onnan ered, hogy az ezredes holttestét, magas rendfokozatára tekintettel, fontosnak tartották hazaszállítani a Szovjetunióba. A legénységi állomány, illetve alacsonyabb rendfokozatúak esetében erre nem volt kapacitás és igény sem, így esetükben a temetés helyben valósult meg. Mivel ennyire magas rendfokozatú szovjet személy halála kivétel-számba megy a kitörés során, az adatbázis jelen esetben téves információja nem befolyásolta a végső számok pontos megállapítását.

²¹ Csak Tök-nél!

²² Alighanem téves alakulatnév, és az 51. utászdandár a helyes.

²³ Február 11-e veszteségei nem lettek beleszámolva a végső eredményekbe, mert csak kivétel-számban, vagy semennyire sem köthetők a kitöréshez. 11-e veszteségeinek szerepeltetése mindössze viszonyítási alapként szolgál.

<i>Alakulat/nap</i>	<i>02. 11.</i>	<i>02. 12.</i>	<i>02. 13.</i>	<i>02. 14.</i>	<i>02. 15.</i>	<i>Összesen</i>
10. lövészhadtest törzs	0	0	0	0	0	0
252. lövészadosztály	0	2	10	0	6	18
1505. önjáró tüzérezred	0	0	0	0	0	0
1255. páncéltörő tüzérezred	n. a	n. a	n. a	n. a	n. a	n. a
99. lövészadosztály	1	2	1	5	4	12
10. gárda-lovashadosztály	-	nem kap feladatot a kitörés felszámolása kapcsán				-
78. lövészadosztály	-	nem kap feladatot a kitörés felszámolása kapcsán				-
<i>Összesen</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>26</i>	<i>62</i>	<i>35</i>	130

A fenti táblázatok számaihoz hozzá kell fűzni, hogy összevetve a hadinaplók és napi jelentések (szórványosan) ismert halálozási adataival,²⁴ némiképpen magasabbak. Ennek oka abban keresendő, hogy az alakulatok dokumentációja nem fordított figyelmet a sebesülésbe – gyakran szinte azonnal – behaltak naplóba vételére, míg az OBD-adatbank jellegéből adódóan erre tökéletesen alkalmas. Ez a folyamat szemléletes módon több esetben is nyomon követhető, például ha megnézzük a 19. lövészadosztály (amely két ezreddel vett részt a kitörők megsemmisítésében) veszteségeit a hadinaplóban: „14-én reggel 5 órakor Budajenőn magát a hadosztályparancsnokságot is megtámadták a kitörő csapatok. Az aznapi mérlegük 250 fogságba ejtett és 1200 elpusztított német katona volt az 5 saját halott és 12 sebesült mellett. 15-én 101 fogolyról és 350 halott kitörőről írt a hadinapló, miközben a hadosztály saját vesztesége csak 2 halott és 5 sebesült volt.”²⁵ Az OBD adatbank információi szerint 14-én a halottak megoszlása: 5 megölt, 5 sebesülésbe behalt, míg 15-én: 2 megölt, 2 sebesülésbe behalt.²⁶ Ennek megfelelően a 14-ére vonatkozó mezőbe 10 halott, a 15-ére vonatkozó mezőbe 4 halott került.

Érdekes továbbá az is, hogy korántsem a kitörés fő irányában védekező 180. lövészadosztály szenvedte el a legnagyobb veszteséget. Az adatokból jól látszik, hogy az egység a kitörés első szakaszában veszítette el halottai nagy részét, február 13-a után pedig vesztesége minimális, ami arra utal, hogy a felszámolásban ez a seregtest nem kapott nagyobb szerepet. Ezzel szemben a 108. és a 25. gárda-lövészadosztályok, amelyeket a kitörés február 11-én este nem is érintett, komolyabb veszteségekről számoltak be, ami pedig arra utal, hogy nekik kellett mozgó harcsoportokkal elvégezniük a kitört harcsoportok felszámolását Buda területén, városi harcban. Az adatsorokból leginkább meglepő a 337. lövészadosztály viszonylag csekélyebb vesztesége: ez a seregtest ugyanis február 12-én hajnalban, átcsoportosítás közben éppen belefutott a kitörés főirányába. Az, hogy mindezt 13 halott katona árán tudták megúszni, arra utalhatna, hogy az alegységek parancsnokai feszesen kézben tartották katonáikat és nem vállaltak felesleges kockázatot. Létezik azonban más nézőpont is, mely alapján megkérdőjelezhető a „végig, szorosan kéz-

²⁴ Ungváry – Ványai 2019.

²⁵ Ungváry – Ványai 2019. 35. o.

²⁶ A táblázatokba praktikus okokból nem lettek bevezetve a különböző elhalálozási okok, vagy ha valaki „nyom nélkül eltűnt”. A táblázatok szerkesztésénél a pontosság mellett az áttekinthetőségre került a hangsúly.

ben tartott harcvezetés” eszményképe – erről Lichtenberg Judit naplójában lehet olvasni. Ő így látta a helyzetet a február 11-éről 12-ére virradó éjjel: „Mikor a rövid Kuruclesi útról elértük a Budakeszi utat, hihetetlen látvány tárult elélem. Hármas sorokban, mindég íramodott, verekedett-tülekedett egymással egy méternyi előnyért a Budakeszi felé menekülő Vörös Hadsereg. Nyaktörő ki-ki magának megfutamodás volt ez, olyan pánik, mely csak egy rettegő, megvert hadseregben terjedhet szét.”²⁷

A nevezett időszakban és helyszínen – többek közt – éppen a fent említett 337. lövész-hadosztály járt, átszoportosítás közben. Amennyiben a naplóbejegyzésnek hitelt adunk, legalábbis érdekes, hogy erről a pánikba esett embertömegről a szovjet műveleti források hallgatnak, illetve hogy a pánik ellenére nem estek el tömegével a szovjet katonák. A körzetben harcolt ekkor továbbá a 105. nagy hatóerejű tarackos tüzérdandár is (a 7. áttörő tüzérhadosztálytól) – a táblázatban az ő veszteségeik relatívan magasak, sőt, a parancsnok is elesett, ami igazán rendkívülinek számít. Ez alighanem szintén alátámasztja a naplóbejegyzés valóságtartalmát. A fenti ellentmondás egyben jó példa arra is, hogy mennyire nehezen rekonstruálható egy hadmozdulat egyetlen nézőpont alapján, illetve hogy a forráskritika alkalmazása segíthet közelebb jutni a „történelmi tényhez” is. A 337. lövészadosztály példájánál maradva, alighanem úgy lehet közelíteni egymáshoz a két meglehetősen eltérő nézőpontot, ha feltételezzük, hogy bár kitört a pánik, ami aránylag nagy léptékűvé is vált (és amit később a tisztek elhallgattak a hadinaplókban és napi jelentésekben), valamiért mégsem okoztak súlyos veszteségeket a kitörők a szovjet félnek. Erre magyarázat lehet az, hogy a németek kerültek a harcot, és próbáltak csendben menekülni, esetleg maguk is pánikba estek, illetve hogy képtelenek voltak élni a pillanatnyi előnyükkel, mert már kimerültek, sebesültek, fáradtak voltak, esetleg maguk is eltévedtek a sötét éjjel során.

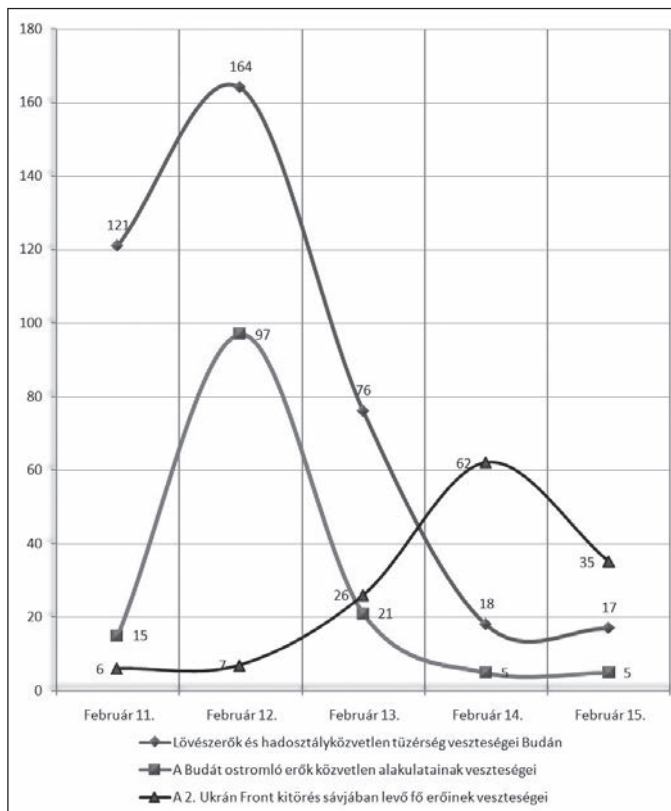
Az adatok elemzése és kiértékelése

A továbbiakban elemzendő grafikon a szovjet veszteségek (halottak és eltűntek) tendenciáit hivatott szemléltetni.

A grafikon több érdekes összefüggésre is rávilágít. Egyrészt, hogy bár számtanilag a legnagyobb veszteségeket a kitörés kapcsán kétségtelenül a lövészerők és hadosztályközvetlenjeik szenvedték el, a növekedés itt nem robbanásszerű: Február 11-éhez viszonyítva, amikor még „egyenrangú” harc folyt a felek közt, mindössze kb. 35%-os növekedés történt.²⁸ Természetesen – mint korábban látható – az egyes hadosztályok veszteségei igen nagy szórást mutatnak, hiszen nem mindegy, hogy valaki a kitörés fő irányában foglalt állást, vagy olyan frontszakaszon, amerre nem is történt kísérlet a bekerítésből való kitörésre. További érdekes trend, hogy a hadsereg- és hadtest-közvetlen alakulatok veszteségei viszont valóban robbanásszerű növekedést mutatnak február 12-én: az előző naphoz viszonyítva ekkor a veszteségek majdnem 650%-ra rúgtak.

²⁷ Idézi bővebben: Ungváry 1998. 187. o.

²⁸ Ezen a ponton érdemes kitérni a néhány visszaemlékezésben felmerülő „orosz hulláhegyek” kérdéskörére is (például a Széll Kálmán tér környékén). Mivel a holttestek odakerülésének ideje nem ismert (akár több csatanap során elesett személyekhez is tartozhatnak), hiba lenne a kitörés után arra járó polgári személyek által megdöbbenve látott nagy mennyiségű holttestet kizárólag a kitörés elhárításához kötni.

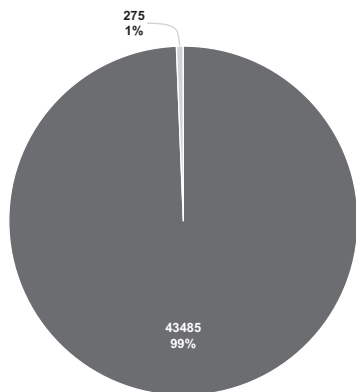
Ahogy megfigyelhető, a veszteségek 12-e után Budán „bezuhanak” – ahogy véget ér a kitörés, már csak a bujkálókat kell levadászni a szovjet csapatoknak. Ez jelentősen kisebb veszteségekkel is járt, illetve valószínűsíthető, hogy páran csak egy-két nappal később haltak bele a kitörés során elszenvedett sebesüléseikbe. 13-ától kezdve a veszteségek Budán kívül indulnak növekedésnek, és bár a növekedés itt is meredek ívű, a csúcspontok meg sem közelítik a Budán mért számokat. Ennek oka alighanem abban keresendő, hogy a kitörő csapatok szétdarabolódtak, kimerültek, akár el is tévedtek, és képtelenek voltak komoly ellenállás kifejtésére. Lényegében – mint később látni fogjuk – a veszteségek a teljes szovjet létszámhoz viszonyítva gyakorlatilag alig kifejezhetőek százalékban. A szovjet halottak és eltűntek összlétszáma a vizsgált időszakban (február 11-e nélkül) jelen kutatás szerint mindössze 533 fő.²⁹ Említést kell tenni a szovjet halottak mellett a szórványosan előforduló egyéb állampolgárságú elhunytakról is, akik a Vörös Hadsereg segédsapataiként szolgáltak. Előfordulásuk mindenképpen szórványosnak tekinthető, azonban a Budáról kitörő németek velük is találkozh(tat)ak, és ezért veszteségeket ők is szenvedhettek. Az alábbi részlet Johannes Finger (1923–2004) tar-

²⁹ A sebesültek száma ekkoriban általában két-háromszorosa a halottaknak, így becslés szinten kb. 1000-1500 fő sebesült vélelmezhető a kitöréssel összefüggésben a szovjet oldalon. Ennek megfelelően a teljes szovjet veszteség kb. 1500-2000 főre tehető, ami a harcképtelenné vált személyi állományt illeti.

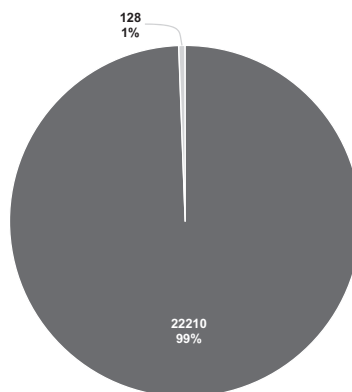
talékos SS Oberscharführer visszaemlékezéséből származik, aki sikeresen teljesítette a kitorést, és elérte a saját vonalakat:

„Február 14-én 9-10 óra körül értem el az első szovjet vonalat, mintegy 150 másik katonával, minden fegyvernemből. Szerencsénk volt, mintha bolgárok vagy románok lettek volna először az ellenfeleink. Ezt néhány hulla ruhájáról tudtam megállapítani. Én magam csak 40-50 katonát láttam elérni a német első vonalakig, február 13-án reggel 11 órakor, egy lovas egységig, amely a legkisebb erőfeszítést sem tette meg annak érdekében, hogy segítsen nekünk a szovjet főellenállási vonal áttörésénél.”³⁰

A nem szovjet állampolgárságú elhunytak számának meghatározása további kutatásokat igényelne, azonban nagy bizonyossággal kijelenthető, hogy jelentősen nem változtatna a szovjet áldozatok alapján meghatározott veszteségi számokon és arányokon, illetve azt csak minimálisan befolyásolná magasabb veszteségi számok irányába, a kitorés teljes elhárítására kivetítve.

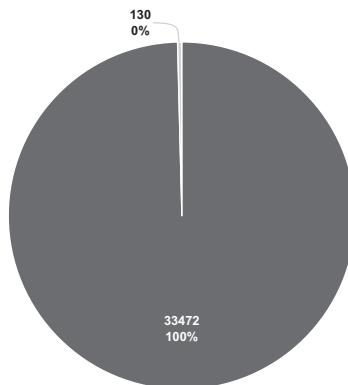

Lövészerők és hadosztály-közvetlen tüzérség veszteségei Budán a teljes létszámhoz³¹ viszonyítva (halottak és eltűntek)

A Budát ostromló erők közvetlen alakulatainak veszteségei a teljes létszámhoz³² viszonyítva (halottak és eltűntek)

A 2. Ukrán Front kitorés sávjában levő fő erőinek veszteségei a teljes létszámhoz³³ viszonyítva (halottak és eltűntek)

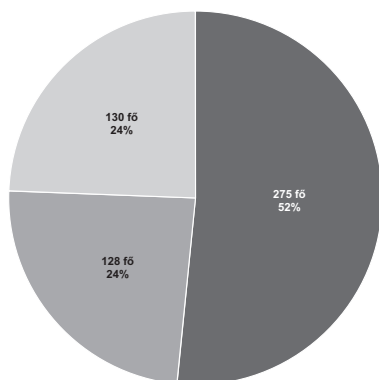

³⁰ Ungváry 2019. 243. o.

³¹ Ungváry – Ványai 2019. 6–7. o.

³² Ungváry – Ványai 2019. 7–8. o.

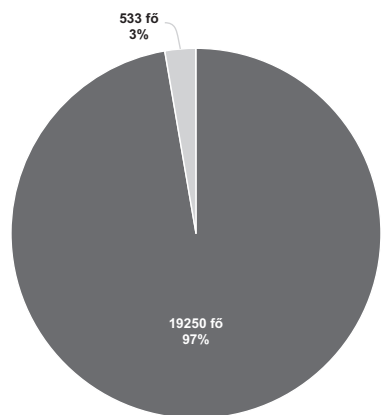
³³ Ungváry – Ványai 2019. 8–9. o.

A teljes szovjet veszteség (halottakban és eltűntekben) egymáshoz viszonyított arányai

- Lövészerők és hadosztályközvetlen tüzérség vesztesége Budán
- A Budát ostromló erők közvetlen alakulatainak veszteségei
- A 2. Ukrán Front kitörés sávjában levő fő erőinek veszteségei

Természetesen fontos a szovjetszámokat összevetni a német számokkal is (a magyarok nélkül). A kitörés kapcsán eltűnt, elesett, vagy kivégzett német katonák számát csak becsülni tudjuk: Ungváry Krisztián 19 250 főben adja meg a hadművelet során elpusztultak számát (szovjet és német jelentések különbözetét tekintve, levonva a kitörést sikeresen teljesítőket, valamint az elbűjők becsült számait).³⁴ Bár a szovjetek kétségtelenül túlerőben voltak, a kitörés megindulása előtti számok mégsem arányosak a két fél veszteségeivel.

- Német veszteségek halottakban és eltűntekben
- Szovjet veszteségek halottakban és eltűntekben

Összegzés

Jelen vizsgálat konkrét, pontos, ellenőrizhető számokkal igazolja azt, amit a történész szakma már eddig is gyanított: az 1945. évi budai kitörési kísérlet egy elhibázott döntés katasztrofális gyakorlatba ültetése volt. A német katonák, amennyiben a harcot választották és megpróbáltak kitörni, nagyon nagy valószínűséggel néhány órán vagy napon belül meghaltak. Ezzel szemben a szovjet katonák lényegében alig voltak tényleges életveszélyben (egy-két, a kitörés elhárításában jobban érintett hadosztályt nem számítva). Másképpen fogalmazva: a németek igen rossz kilátásokkal tették kockára az életüket, miközben ezzel a szovjet félnek még hátrányt sem tudtak okozni.

³⁴ Ungváry 1998. 207. o.

Az OBD-adatbázis lehetőségei új távlatokat nyitnak meg a kutatások előtt. Pontosítani lehet a szovjet veszteségeket; lényegében bármelyik hadmozdulat napra pontosan lebontható lesz a nevezett aspektusból, szűk földrajzi behatárolással. Az 1941-es hadjárat, a Don-kanyar vagy az 1944-es Keleti-Kárpátok védelme adott esetben kilométeres pontossággal lesz vizsgálható. Sok, eddig töredékes vagy torz információ kerülhet a helyére. Az új adatok sok esetben más megvilágításba helyezhetnek eseményeket, hiszen mint láttuk, releváns eredmény nyerhető ki egy jól dokumentált mozzanatról, a kitörési kísérlet kapcsán. Ugyanez fog történni akkor is, ha a kutató a kérdést például az urivi hídfő vagy a volóci völgyzár vonatkozásában vizsgálja majd. Abban pedig biztosak lehetünk, hogy a szovjet források még számos érdekes információval szolgálnak – reméljük, hogy a nyilvánosságra hozatal pozitív tendenciái a jövőben is folytatódnak.

BIBLIOGRÁFIA

- Dávid – Miklós* 2018. *Dávid Zsolt – Miklós Tamás: Boncz Géza hadnagy naplója Budapest ostromáról és a kitörésről 1945. január 1. – március 28. Hadtörténelmi Közlemények*, 131. (2018) 81–120. o.
- Gosztonyi* 1998. *Gosztonyi Péter: Budapest lángokban*. Budapest, 1998.
- Markó* 2005. Az elsodort város. Emlékkötet a Budapestért folytatott harcok 60. évfordulójára 1944/45. Szerk. *Markó György*. Budapest, 2005.
- Mihályi – Tóth – Tulok* 2018. A Várnegyed ostroma. Buda 1944–45. Szerk. *Mihályi Balázs – Tóth Gábor – Tulok Péter*. Budapest, 2018.
- Nevenkin* 2019. *Nevenkin, Kamen: A Budapest erőd I–II. A magyar főváros ostroma, 1944–1945*. Keszthely, 2019.
- Számvéber* 1999. Erőd a Duna mentén. A Budapestért 1944-45-ben folytatott harcok katonai iratai a Hadtörténelmi Levéltárban. Szerk. *Számvéber Norbert*. Budapest, 1999.
- Számvéber* 2018. *Számvéber Norbert: Páncélosok a budapesti csatában. 1944. október 29 – 1945. február 13*. Budapest, 2018.
- Ungváry* 1998. *Ungváry Krisztián: Budapest ostroma*. Budapest, 1998.³
- Ungváry* 2016. *Ungváry Krisztián: Karl Pfeffer-Wildenbruch, Budapest és a kitüntetések. Levéltári Közlemények*, 87. (2016) 259–270. o.
- Ungváry* 2019. *Ungváry Krisztián: Hősök? A budapesti csata német katonai elitje*. Budapest, 2019.
- Ungváry – Ványai* 2019. *Ungváry Krisztián – Ványai Márton: „...Nagy része megsemmisült...” A német–magyar védősereg kitörési kísérlete Budapestről a szovjet hadműveleti iratok tükrében – 1945. február 11*. Budapest, 2019. Online: https://docs.wixstatic.com/ugd/198ee4_222f5c389d41447881bff30ed034a86b.pdf (A letöltés időpontja: 2019. november 1.)

Márton Ványai

THE LOSSES OF THE RED ARMY DURING THE ATTEMPTED
BREAKOUT OF BUDA IN 1945

(Abstract)

The operation known as “attempt of breakout” that closed down the siege of Budapest in 1944–1945 is a popular and widely researched topic. Although the number of living participants and eyewitnesses is unfortunately quickly decreasing, many archival sources are becoming researchable only by today. The consequence of this tendency is that the possibilities of the systematic elaboration of the topic are growing; therefore, it is possible to see through the breakout from both the German and the Soviet side as much as very few contemporaries were able to. The result of the present research is that the earlier only estimated Soviet losses have finally been concretized and systematized in a checkable and perspicuous manner. Based on all of this, on the one hand, earlier theories are proven; on the other hand, further consequences can also be drawn. The OBD-Memorial (Generalised Databank) database can also be helpful to different other aspects of military history research (as for the exact estimation of Soviet losses); therefore, it is not limited to one single topic, and will probably be useful to the researchers of the future as well.

Márton Ványai

DIE VERLUSTE DES PERSONALSTANDS DER ROTEN ARMEE WÄHREND
DES AUSBRUCHSVERSUCHS VON BUDA (OFEN) IM JAHR 1945

(Resümee)

Die als „Ausbruch“ von Buda (Ofen) Bekanntheit erlangte Operation, die die Belagerung Budapests im Jahr 1944–1945 beendete, ist ein beliebtes, viel erforschtes Thema unserer Zeit. Zwar sinkt die Zahl der Augenzeugen und Mitwirkenden leider rapide, doch zahlreiche Archiv- und Registraturquellen werden gerade jetzt erforschbar. Die Folge dieser Tendenz ist, dass sich immer mehr Möglichkeiten zur Durchführung einer Aufarbeitung „auf Systemebene“ ergeben und wir auf diese Weise den Ausbruch – sowohl von deutscher als auch von sowjetischer Seite – so überblicken können, wie es auch von den Zeitgenossen nur Wenigen möglich war. Das Ergebnis der vorliegenden Forschung ist, dass es endlich gelungen ist, die zuvor lediglich aufgrund von Schätzungen vermuteten sowjetischen Verluste zu konkretisieren und auf überprüfbare, übersichtliche Weise zu systematisieren. Infolge dessen könnten einerseits auch frühere Theorien untermauert bzw. weitere Schlussfolgerungen gezogen werden. Zudem könnte die zur Forschung verwendete Datenbank OBD-Memorial (Obobtschenniy Bank Dannih – Memorial, auf Deutsch: Generalisierte Datenbank) auch für zahlreiche andere ungarische Arbeiten mit militärhistorischen Bezügen eine Hilfe darstellen (in Verbindung mit der genauen Bestimmung der sowjetischen Verluste). Auf diese Weise beschränkt sich ihre Bedeutung nicht auf ein einziges Thema und wird vermutlich auch für die Forscher der Zukunft von Nutzen sein.

Márton Ványai

LES PERTES HUMAINES DE L'ARMÉE ROUGE LORS DE LA TENTATIVE DE SORTIE
DE BUDA DE 1945

(Résumé)

L'opération dite « sortie » de Buda, qui fut le dernier acte du siège de 1944–1945 de Budapest, fait l'objet de nombreuses recherches aujourd'hui. Certes, le nombre des témoins et des acteurs vivants diminue rapidement, beaucoup de sources d'archives ont été récemment déclassifiées, ce qui permet désormais de traiter ce sujet de manière systématique et d'avoir une vue globale de cette sortie tant du côté des Allemands que des Soviétiques. Le résultat de cette recherche consiste à déterminer de manière précise les pertes soviétiques pour lesquelles nous n'avions que des estimations jusqu'ici et à les classer de façon claire et vérifiable. Cela permet à la fois d'étayer des théories déjà existantes et de tirer de nouvelles conclusions. En outre, la base de données OBD-Memorial (Banque centrale de données russe) utilisée pour cette recherche pourra être une aide précieuse pour d'autres travaux hongrois ayant trait à l'histoire militaire (du fait de la détermination précise des pertes soviétiques). L'importance de cette base de données ne se limite donc pas à un seul sujet et la banque de données devrait être utile aussi pour les futurs chercheurs.

Мартон Ваняи

УЩЕРБЫ ЛИЧНОГО СОСТАВА КРАСНОЙ АРМИИ ВО ВРЕМЯ ПОПЫТКИ ПРОРЫВА
В БУДЕ В 1945-ОМ ГОДУ

(Резюме)

В наши дни, одной из самых популярных, многоизучаемых исследуемых тем является военная операция, завершающая осаду Будапешта 1944–1945 гг., прославившаяся Будайским «прорывом». Хотя число свидетелей и участников, к сожалению, стремительно уменьшается, многие архивные и документальные источники только в настоящее время становятся исследуемыми. В следствии этой тенденции появляется то, что все более расширяются возможности для проведения обработки на «системном уровне», и поэтому мы можем просмотреть в таком размере, как с немецкой, так и с советской стороны прорыв, для чего имели возможность только некоторые из современников. Результат настоящего исследования заключается в том, что советские ущербы, которые оценивались раньше только на предпологаемом оценке наконец удалось окончательно конкретизировать, систематизировать контролируемым и обозримым образом. Благодаря этому, предыдущие теории могут получить подтверждение и также могут быть сделаны и дальнейшие выводы. Вдобавок, используемая для исследования база данных OBD-Memorial (Обобщенный Банк Данных – Мемориал, по венгерски Обобщенный Банк Данных), может помочь во многих других, связанных с венгерским военноисторическим работам (в связи с точным определением советских потерь), поэтому значимость не ограничивается единственной темой, но и определённо принесет пользу для будущих исследователей.